

Trefniadau Gwrth-dwyll – Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili

Blwyddyn archwilio: 2023-24

Dyddiad cyhoeddi: Mai 2024

Cyfeirnod y ddogfen: 4270A2024

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol.

Mewn achos o dderbyn cais am wybodaeth y gall y ddogfen hon fod yn berthnasol iddo, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000.

Mae'r Cod Adran 45 yn nodi'r arfer wrth ymdrin â cheisiadau a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partïon perthnasol. O ran y ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru ac Archwilio Cymru yn drydydd partïon perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynghylch datgelu neu aildefnyddio'r ddogfen hon at Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Cynnwys

Nid oes gan y Cyngor drefniadau gwrth-dwyll priodol, sy'n ei amlygu i risgiau cynyddol o dwyll ac nid yw wedi mynd i'r afael â'n hargymhellion blaenorol yn y maes hwn.	4
Yr hyn yr edrychom arno – cwmpas yr archwiliad hwn	5
Pam yr ymgwymerwyd â'r archwiliad hwn	5
Argymhelliad	5
Nid oes gan y Cyngor drefniadau gwrth-dwyll priodol sy'n ei amlygu i risgiau cynyddol o dwyll ac nid yw wedi mynd i'r afael â'n hargymhellion blaenorol yn y maes hwn.	7
Nid yw'r Cyngor yn hyrwyddo pwysigrwydd diwylliant gwrth-dwyll da	7
Mae gwendidau a bylchau sylweddol yn nhrefniadau gwrth-dwyll y Cyngor i nodi a rheoli'r risg o dwyll	7
Mae gan y Cyngor amrywiaeth o bolisiâu gwrth-dwyll, ond mae rhai wedi dyddio ac nid ydynt yn cyd-fynd	9
Nid oes gan y Cyngor arbenigwyr gwrth-dwyll ymroddedig i'w hatal, Canfod ac ymchwilio i dwyll posibl	9
Mae'r Cyngor yn cymryd rhan yn y Fenter Twyll Genedlaethol ond nid yw'n cyflawni Budd mwyaf posibl o wneud hynny	9
Nid yw'r Cyngor yn cydweithio â sefydliadau eraill i gryfhau ei Trefniadau gwrth-dwyll	10
Nid yw'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi adolygu effeithiolrwydd trefniadau gwrth-dwyll y Cyngor	10
Atodiadau	
Atodiad 1: Cwestiynau allweddol a'r hyn yr ydym yn chwilio amdano.	11

Nid oes gan y Cyngor drefniadau gwrth-dwyll priodol, sy'n ei amlygu i risgiau cynyddol o dwyll ac nid yw wedi mynd i'r afael â'n hargymhellion blaenorol yn y maes hwn.

Crynodeb o'r adroddiad

- 1 Yn 2019 nododd adroddiad¹ gan Archwilydd Cyffredinol Cymru nad yw'r gwerth y mae'r sector cyhoeddus yn ei golli i dwyll yn hysbys. Nododd adroddiad gan Swyddfa'r Cabinet² yn 2019 ystod uchaf ac isaf ar gyfer colledion tebygol yng ngwariant y llywodraeth rhwng 0.5% a 5% o'r gwariant. Mae cymhwysu'r amcangyfrifon hynny i gyllideb refeniw gros Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili gwerth £536 miliwn yn 2023-24³ yn awgrymu y gallai colledion i dwyll a chamgymeriad fod rhwng £2.68 miliwn a £26.8 miliwn y flwyddyn.
- 2 Roedd adroddiad pellach gan Archwilydd Cyffredinol Cymru⁴ ar dwyll a gyhoeddwyd yn 2020 yn gwneud 15 argymhelliad i gyrff cyhoeddus yng Nghymru.
- 3 Aseswyd cynnydd y Cyngor wrth ymateb i'r argymhellion hyn fel rhan o'n gwaith i adolygu a yw'r Cyngor wedi rhoi trefniadau priodol ar waith i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio adnoddau.
- 4 Ar y cyfan, gwelwch nad oes gan y Cyngor drefniadau gwrth-dwyll priodol, sy'n ei amlygu i risgiau cynyddol o dwyll ac nid yw wedi mynd i'r afael â'n hargymhellion blaenorol yn y maes hwn.
- 5 Mae'r 15 argymhelliad a wnaed gan Archwilydd Cyffredinol Cymru yn 2020 yn parhau'n ddilys gan nad yw'r Cyngor wedi mynd i'r afael â'r argymhellion hynny. Rydym hefyd yn gwneud un argymhelliad pellach i gryfhau trefniadau'r Cyngor.

¹ [Trefniadau Gwrth-dwyll yn Sector Cyhoeddus Cymru, Archwilydd Cyffredinol Cymru, 2019](#)

² [Adroddiad Blynyddol Tirwedd Twyll Trawslywodraethol 2019.](#)

³ [Gwariant Refeniw Llywodraeth Leol, StatsCymru, Llywodraeth Cymru](#)

⁴ [Gwella ein perfformiad' Mynd i'r afael â thwyll yng Nghymru](#) Archwilydd Cyffredinol Cymru, Gorffennaf 2020

Yr hyn yr edrychom arno – cwmpas yr archwiliad hwn

- 6 Asesom y cynnydd y mae'r Cyngor wedi'i wneud i weithredu'r 15 argymhelliad a wnaed yn adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru⁵ ar dwyll. Gwnaethom hefyd adolygu i ba raddau y mae'r Cyngor wedi sefydlu trefniadau priodol i atal a chanfod twyll ac, felly, i'w helpu i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio adnoddau.
- 7 Cafodd ein hadolygiad ei lywio gan adolygiad o ddogfennau a chyfweliadau'r Cyngor gyda swyddogion ac aelodau sydd â rôl allweddol yn nhrefniadau gwrth-dwyll y Cyngor. Mae ein tystiolaeth yn gyfyngedig i'r ffynonellau hyn.
- 8 Gwnaethom gynnal yr adolygiad yn ystod y cyfnod rhwng Ionawr a Mawrth 2024.

Pam yr ymgwymerwyd â'r archwiliad hwn

- 9 Cynhaliwyd yr archwiliad hwn i helpu i gyflawni dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol o dan adran 17 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 (Deddf 2004). Nodwyd trefniadau gwrth-dwyll y Cyngor fel risg bosibl i'r Cyngor roi trefniadau priodol ar waith drwy ein hasesiad lleol o risg archwilio. Gwnaethom ymgymryd â'r prosiect lleol hwn sy'n benodol i Gyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili.
- 10 Rydym yn ceisio:
  - asesu'r cynnydd y mae'r Cyngor wedi'i wneud wrth weithredu'r 15 Argymhelliad a wnaed yn adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru – ['Gwella ein perfformiad' Mynd i'r afael â thwyll yng Nghymru](#) Gorffennaf, 2020;
  - cael sicrwydd bod gan y Cyngor drefniadau priodol ar waith i atal a chanfod twyll ac felly i'w helpu i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio adnoddau; a
  - nodi meysydd o'r trefniadau y gellir eu cryfhau.

Argymhellion

Argymhellion

- A1 Dylai'r Cyngor gryfhau ei drefniadau gwrth-dwyll ar frys, yn benodol:
- Sicrhau bod y risg o dwyll yn cael ei asesu'n iawn;
  - Cynhyrchu cynllun ymateb twyll;

⁵ ['Gwella ein perfformiad' Mynd i'r afael â thwyll yng Nghymru](#) Archwilydd Cyffredinol Cymru, Gorffennaf 2020

Argymhellion

- Gwella ei drefniadau monitro;
- Diweddarau ei fframwaith polisi
- Darparu hyfforddiant i staff sy'n briodol i'w rôl

Wrth gryfhau ei drefniadau gwrth-dwyll, dylai'r Cyngor hefyd fynd i'r afael â'r argymhellion a wnaed yn adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru ar dwyll yn 2020.

Nid oes gan y Cyngor drefniadau gwrth-dwyll priodol, sy'n ei amlygu i risgiau cynyddol o dwyll ac nid yw wedi mynd i'r afael â'n hargymhellion blaenorol yn y maes hwn

Nid yw'r Cyngor yn hyrwyddo pwysigrwydd diwylliant gwrth-dwyll da

- 11 Roeddem yn chwilio am dystiolaeth bod y Cyngor wedi datblygu diwylliant gwrth-dwyll, gan gynnwys darparu hyfforddiant. Er bod gan y Cyngor strategaeth gwrth-dwyll a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio (GAC) ym mis Mehefin 2022, ac sy'n nodi bod gan y Cyngor agwedd dim goddefgarwch tuag at dwyll, llwgrwobrwyo a llygredd, nid yw ei drefniadau yn cefnogi'r datganiad hwnnw. Ni chafwyd yr ymgyrch sefydliadol i hyrwyddo a meithrin diwylliant gwrth-dwyll.
- 12 Nid yw'r Cyngor yn darparu hyfforddiant ymwybyddiaeth twyll i staff ar hyn o bryd ac nid yw'n rhan o'i gyfnod sefydlu ar gyfer staff sydd newydd eu cyflogi. Yn ddiweddar mae wedi prynu pecyn hyfforddi, ond nid yw eto i benderfynu a fydd yr hyfforddiant hwn yn orfodol. Bydd hyfforddiant gwrth-dwyll effeithiol yn helpu staff i ddeall eu rôl mewn perthynas â gwrth-dwyll a bydd yn helpu i roi'r hyder a'r sgiliau iddynt roi gwybod am dwyll tybiedig. Gall staff y cyngor chwarae rhan ganolog wrth helpu i atal a chanfod twyll, ond fel y mae, nid yw'r Cyngor wedi darparu hyfforddiant i'w helpu i wneud hyn.
- 13 Ni welsom unrhyw dystiolaeth bod y Cyngor yn ymgymryd ag unrhyw waith gwrth-dwyll rhagweithiol, fel ymgyrchoedd ymwybyddiaeth o dwyll. Mae ymgymryd â gwaith gwrth-dwyll rhagweithiol yn ffordd adeiladol o geisio lleihau ac atal y tebygolrwydd y bydd twyll yn digwydd.
- 14 Mae adroddiad i GAC ym mis Mehefin 2021 yn nodi 'Mae'r Cyngor yn y gorffennol wedi rhoi cyhoeddusrwydd i ymchwiliadau ac erlyniadau felly gellid adolygu'r dull hwn fel y bo'n briodol. Bydd angen i'r Cyngor benderfynu ar ei awydd i gyhoeddi twyll, mae angen ystyried hyn yn ofalus ac efallai y bydd angen dull achos wrth achos yn dibynnu ar faterion penodol pob achos. Nid ydym wedi gweld unrhyw gynnydd pellach ar hyn ers hynny. Yn ein barn ni, mae rhoi cyhoeddusrwydd i dwyll profedig a'r camau a gymerwyd mewn ymateb i'r twyllau yn gadarnhaol oherwydd ei fod yn gweithredu fel rhwystrwr. Mae'n anfon neges glir na fydd twyll yn cael ei oddef.

Mae gwendidau a bylchau sylweddol yn nhrefniadau gwrth-dwyll y Cyngor i nodi a rheoli'r risg o dwyll

- 15 Cyflwynwyd cynllun gweithredu gwrth-dwyll i gefnogi'r strategaeth gwrth-dwyll i GAC ym mis Hydref 2022. Fodd bynnag, nid yw'r cynllun gweithredu hwnnw wedi'i

ddatblygu ers hynny. Mae hyn wedi golygu nad yw gwendidau trefniadau gwrth-dwyll y Cyngor wedi cael sylw. Mae'r Cyngor wedi cadarnhau y bydd y Dirprwy Bennaeth Gwasanaethau Ariannol a swyddog adran 151, a benodwyd ym mis Tachwedd 2023, nawr yn ymgymryd â rôl Hyrwyddwr Gwrth-dwyll ac mae'r Cyngor wedi datgan y bydd y cynllun gweithredu yn cael ei adnewyddu i sicrhau bod materion allweddol yn cael eu dilyn.

- 16 Mae cynllun gweithredu gwrth-dwyll y Cyngor yn nodi y bydd strategaeth gyfathrebu yn darparu diweddariadau rheolaidd i staff, ond nid yw hyn wedi'i weithredu. Heb gyfathrebu'n effeithiol, mae mwy o risg na fydd staff yn ymwybodol o'r risg o dwyll a beth i'w wneud os ydynt yn dod ar draws achosion o dwyll posibl.
- 17 Nid yw'r Cyngor wedi cynnal asesiad risg penodol o dwyll. Hefyd, nid yw'r risg o dwyll yn cael ei nodi ar gofrestr risg gorfforaethol y Cyngor ac nid oes tystiolaeth bod y risg o dwyll wedi'i ystyried fel rhan o drefniadau rheoli risg gwasanaeth. Mae'r diffyg asesiad risg o dwyll yn lleihau gallu'r Cyngor i nodi a mynd i'r afael ag achosion posibl o dwyll, yn ogystal ag unrhyw wendidau yn ei drefniadau gwrth-dwyll neu feysydd sydd â risg uwch o dwyll. Mae hyn yn ei gwneud hi'n anoddach i'r Cyngor dargedu ei adnoddau a'i weithgareddau yn briodol, yn enwedig os a phan ddaw risgiau twyll newydd i'r amlwg. Mae peidio â chael asesiad risg o dwyll hefyd yn tanseilio gwerth cael strategaeth gwrth-dwyll.
- 18 Nid oes gan y Cyngor gynllun ymateb i dwyll. Mae ganddo brotocol ymchwilio twyll drafft dyddiedig mis Hydref 2021 ond dros ddwy flynedd yn ddiweddarach, nid yw hyn wedi'i gwblhau o hyd. Mae cynllun ymateb i dwyll yn rhan bwysig o gael trefniadau priodol ar waith ar gyfer gwrth-dwyll. Gall cynllun ymateb da i dwyll ddarparu nifer o fanteision, gan gynnwys:
  - yn amlinellu'r broses ymchwilio i dwyll gyfan;
  - yn diffinio'n glir rolau a chyfrifoldebau uwch reolwyr ac eraill sy'n ymwneud â'r broses ymchwilio;
  - amlinellu gweithdrefnau ar gyfer sicrhau tystiolaeth a chynnal cyfweiliadau;
  - yn nodi trefniadau ar gyfer delio â staff dan amheuaeth;
  - cynnwys trefniadau ar gyfer pryd a sut, i gysylltu â'r heddlu;
  - ymrwymo i ddilyn yr ystod lawn o sancsiynau – disgyblu, rheoleiddiol, sifil a throreddol;
  - gwneud yn glir y bydd camau adfer yn cael eu cymryd mewn perthynas â phob colled twyll; ac
  - egluro sut y bydd gwersi a ddysgwyd o dwyll yn cael eu defnyddio i gryfhau rheolaethau i atal ailddigwydd.
- 19 Yn absenoldeb cynllun ymateb i dwyll, nid yw'r Cyngor, felly, wedi sylweddoli'r manteision hyn. Yn sylfaenol, nid yw wedi nodi'n glir beth ddylai'r sefydliad ei wneud pan amheuir twyll. Mae risg wedyn nad yw staff yn glir beth i'w wneud ac y gallai adnoddau gael eu gwastraffu.

Mae gan y Cyngor amrywiaeth o bolisiau gwrth-dwyll, ond mae rhai wedi dyddio ac nid ydynt wedi'u halinio

- 20 Mae gan y Cyngor strategaeth Gwrth-dwyll, ond nid fframwaith polisi cryf sy'n sail i hyn. Er enghraifft, nid yw'r strategaeth Gwrth-dwyll yn cyfeirio at y polisi Gwrth-dwyll, Llwgwrwobrwyo a Llygredd. Mae rhai o'r polisiau ategol hefyd wedi dyddio ac mae angen eu hadolygu, megis y Polisi Diogelwch Technoleg Gwybodaeth a'r polisi Gwrth-wyngalchu arian.

Nid oes gan y Cyngor arbenigwyr gwrth-dwyll pwrpasol i atal, canfod ac ymchwilio i dwyll posibl

- 21 Mae tîm Archwilio Mewnol y Cyngor yn gyfrifol am ymchwilio i achosion posibl o dwyll yn y lle cyntaf, ar wahân i dwyll budd-dal tai posibl. Mae staff o'r tîm budd-daliadau tai ar adegau yn gweithio ar y cyd ar ymchwiliadau gyda'r Adran Gwaith a Phensiynau (DWP). Nid oes swyddogion gwrth-dwyll arbenigol o fewn y tîm Archwilio Mewnol. Nid yw'r Cyngor wedi nodi adnoddau ariannol penodol i brynu cymorth gwrth-dwyll arbenigol ychwanegol. Nid yw wedi buddsoddi mewn datblygu arbenigedd gwrth-dwyll o fewn y sefydliad.
- 22 Mae absenoldeb arbenigwyr gwrth-dwyll medrus priodol i atal, canfod ac ymchwilio i amheuaeth o dwyll yn cynyddu'r risg y bydd y Cyngor yn destun twyll. Mae hyn yn arbennig o berthnasol gan fod natur a lefel y risg o dwyll yn newid dros amser.

Mae'r Cyngor yn cymryd rhan yn y Fenter Twyll Genedlaethol ond nid yw'n sicrhau'r budd mwyaf posibl o wneud hynny

- 23 Nid yw'r Cyngor yn cael y budd mwyaf o'r Fenter Twyll Genedlaethol⁶ (NFI). Er bod amser yn cael ei neilltuo bob blwyddyn yn y rhaglen waith Archwilio Mewnol ar gyfer gwaith yr NFI, yn ein barn ni, mae'r Cyngor yn tanddefnyddio'r cyfleoedd y mae NFI yn eu darparu i nodi twyll a/neu gamgymeriad. Mae llawer o gemau yn aros heb eu hagor neu heb unrhyw sylwadau na chanlyniadau wedi'u cofnodi yn eu herbyn.
- 24 Bellach mae data Cyllid a Thollau Ei Mawrhydi (HMRC) yn NFI sy'n rhoi'r potensial i adnabod symiau sylweddol o arian. Canfuom fod llawer o adroddiadau gemau NFI y Cyngor yn dal i fod mewn drafft ac nad oedd ymchwiliad wedi'i ymchwilio'n llawn. Mae hyn yn golygu nad yw'r Cyngor yn nodi cyfleoedd i wneud y mwyaf o effaith ei ymwneud â'r NFI, ac felly o bosibl golli cyfleoedd i nodi achosion o dwyll neu risg o dwyll ac adfer arian.

⁶ Mae'r NFI ynparu data ar draws sefydliadau a systemau i helpu cyrff cyhoeddus i nodi twyll a gordaliadau. Ers ei sefydlu ym 1996, mae ymarferion NFI wedi arwain at ganfod ac atal dros £49.4 miliwn o dwyll a gordaliadau yng Nghymru a £2.37 biliwn ledled y DU.

- 25 Mae'r Cyngor wedi defnyddio opsiynau eraill y tu hwnt i NFI i'w helpu i atal a chanfod twyll. Mae un o'r rhain gyda chwmni preifat sy'n cynnal rhywfaint o baru data ar ran y Cyngor ac mae'r Cyngor hefyd yn defnyddio rhywfaint o feddalwedd i nodi taliadau dyblyg. Mae'n gadarnhaol bod y Cyngor wedi archwilio cyfleoedd eraill y tu hwnt i NFI.

Nid yw'r Cyngor yn cydweithio â sefydliadau eraill i gryfhau ei drefniadau gwrth-dwyll

- 26 Mae rhannu data i helpu i ddod o hyd i dwyll yn faes sy'n esblygu'n gyflym ac mae wedi cael ei hwyluso gan newidiadau yn y gyfraith. Mae Deddf yr Economi Ddigidol 2017 yn galluogi awdurdodau cyhoeddus i rannu data personol i atal, canfod, ymchwilio ac erlyn twyll yn y sector cyhoeddus. Mae'r Ddeddf yn cydnabod y gallai'r defnydd ehangach o rannu data wella atal, canfod ac ymchwilio i dwyll.
- 27 Nid yw'r Cyngor yn cydweithio ag unrhyw sefydliadau eraill at ddibenion gwrth-dwyll, sy'n golygu y gallai fod yn colli cyfleoedd i gryfhau ei drefniadau gwrth-dwyll, ac i gyfuno a gwneud y defnydd gorau o'i adnoddau i helpu i atal a chanfod twyll.
- 28 Mae strategaeth gwrth-dwyll a chynllun gweithredu gwrth-dwyll y Cyngor yn sôn am ymgysylltu â Heddlu Gwent i ddatblygu Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth i ffurfioli eu perthynas waith i erlyn twyll, fodd bynnag, nid yw hyn wedi'i wneud.

Nid yw'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi adolygu effeithiolrwydd trefniadau gwrth-dwyll y Cyngor

- 29 Mae Cylch Gorchwyl GAC y Cyngor yn nodi mai ei rôl o ran gwrth-dwyll yw 'adolygu ac ystyried effeithiolrwydd polisi'r Cyngor ar gyfer atal twyll a llygredd'.
- 30 Cymeradwyodd GAC y strategaeth gwrth-dwyll yn ei gyfarfod ym mis Mehefin 2022 a derbyniodd y cynllun gweithredu cysylltiedig yn ei gyfarfod ym mis Hydref 2022. Fodd bynnag, nid yw wedi derbyn unrhyw adroddiadau ar drefniadau gwrth-dwyll y Cyngor, eu heffeithiolrwydd na'r risg o dwyll ers hynny ac nid yw'r cynllun gweithredu wedi datblygu. O ganlyniad, mae hyn wedi cyfyngu ar allu GAC i gyflawni ei rôl yn ymwneud â threfniadau gwrth-dwyll y Cyngor. Nid yw GAC wedi bod yn rhagweithiol wrth ofyn am y wybodaeth hon ychwaith ac felly nid yw wedi helpu i hyrwyddo diwylliant gwrth-dwyll.
- 31 Mae adrodd ar drefniadau gwrth-dwyll a gweithgarwch i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu cynghorau yn bwysig gan y gall roi'r wybodaeth a'r wybodaeth sydd ei hangen ar GAC i asesu effeithiolrwydd, her a chraffu. Gall GAC hefyd hyrwyddo'r neges ymhellach na fydd twyll yn cael ei oddef, gan gefnogi gwaith swyddogion sy'n gyfrifol am drefniadau a gweithgarwch gwrth-dwyll.

Atodiad 1

Cwestiynau a meini prawf archwilio Archwilio Cymru

Cwestiynau	Meini prawf archwilio (beth rydym yn edrych arno for)
Arweinyddiaeth a Diwylliant:	
1. A yw'r Cyngor yn hyrwyddo pwysigrwydd diwylliant gwrth-dwyll da?	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r Cyngor wedi gwneud datganiad clir na fydd twyll a gyflawnir yn erbyn y sefydliad gan unrhyw un mewnol neu allanol yn cael ei oddef ac y bydd yn cael ei drin yn y ffordd gryfaf. • Cabinet ac Uwch Dîm Arwain y Cyngor (SLT) yn hyrwyddo gwaith gwrth-dwyll • Mae'r Cyngor yn magu hyder ymhlith gweithwyr bod twyll yn cael ei gymryd o ddifrif, a bod camau'n cael eu cymryd i fynd i'r afael â thwyll.

Cwestiynau

Meini prawf archwilio (beth rydym yn edrych arno for)

Fframwaith Rheoli a Rheoli Risg

2. A yw'r Cyngor yn cynnal asesiadau risg cynhwysfawr o dwyll?

- Mae'r Cyngor wedi cynnal asesiad risg trylwyr o dwyll yn ystod y ddwy flynedd ddiwethaf i ddarparu arfarniad gonest o risg ac adnoddau sydd eu hangen i fynd i'r afael â'r risgiau a nodwyd
- Mae'r asesiad o risg twyll yn seiliedig ar risgiau hysbys o dwyll, meincnodi a gwybodaeth a phrofiad mewnol
- Mae'r asesiad risg o dwyll wedi:
  - defnyddio staff medrus priodol
  - Ystyriwyd cudd-wybodaeth genedlaethol
  - ystyried deallusrwydd penodol y Cyngor ei hun?
- Mae'r asesiad risg o dwyll yn cael ei adolygu gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

3. A yw asesiadau risg twyll yn cael eu defnyddio fel adnodd byw a'u hintegreiddio o fewn y fframwaith rheoli risg cyffredinol i sicrhau bod y risgiau hyn yn cael eu rheoli a'u huwchgyfeirio'n briodol yn ôl yr angen?

- Mae'r Cyngor yn ystyried risg twyll fel rhan o'i broses rheoli risg gyffredinol
- Y risg o nodweddion twyll mewn cofrestrau risg adrannol a/neu gorfforaethol
- Mae'r Cyngor yn ystyried risg twyll i'w holl systemau ac wedi edrych ar sut i atal a chanfod twyll yn y system ac mae wedi 'profi twyll' ei weithdrefnau mewn meysydd allweddol e.e. caffael, cyflogres, credydwyd
- Ymgynghorir â staff archwilio gwrth-dwyll/mewnol y Cyngor i brofi polisïau, strategaethau a mentrau newydd ar draws adrannau.

Polisiâu a hyfforddiant

---

4. A oes gan y Cyngor set gynhwysfawr a diweddar o bolisiâu a gweithdrefnau sydd, gyda'i gilydd, yn cynrychioli strategaeth gydlynol ar gyfer nodi, rheoli ac ymateb i risgiau twyll?

Strategaeth gwrth-dwyll:

- Mae gan y Cyngor strategaeth gwrth-dwyll gyfredol sy'n nodi ei ddull o reoli risgiau twyll ac sy'n diffinio cyfrifoldebau am weithredu.
  - Mae'r strategaeth gwrth-dwyll yn cael ei thrawsgyfeirio at bolisiâu cysylltiedig eraill h.y. cod ymddygiad, chwythu'r chwiban a chynllun ymateb twyll.
  - Mae'r strategaeth gwrth-dwyll wedi cael ei chyfleu i staff ac mae ar gael yn rhwydd i'r holl staff fel dogfen gyfeirio.
-

Cod Ymddygiad:

- Mae gan y Cyngor God Ymddygiad cyfredol ar waith sy'n nodi safonau a ddisgwylir gan weithwyr a chontractwyr sy'n amlygu y bydd ymddygiad anfoesegol yn arwain at gamau disgyblu.
  - Mae'n ofynnol i holl staff y Cyngor ymrwmo i ofynion y Cod Ymddygiad
-

Chwythu'r chwiban:

- Mae gan y Cyngor drefniadau chwythu'r chwiban ar waith i sicrhau bod gan staff a phartïon allanol yr hyder i godi pryderon.
- Mae trefniadau chwythu'r chwiban y Cyngor yn cael eu monitro i'w defnyddio i ddangos bod amheuron wedi'u gweithredu arnynt
- Mae polisi chwythu'r chwiban y Cyngor yn gyfredol ac mae'n nodi mecanweithiau clir i godi pryderon yn gyfrinachol am faterion gan gynnwys twyll
- Mae'n rhaid i gontractwyr a thrydydd partïon hefyd gofrestru i bolisi chwythu'r chwiban y Cyngor

- Cofrestr buddiannau
- Mae'r Cyngor yn cadw ei gofrestr buddiannau'n rheolaidd i gofnodi diddordeb staff ac aelodau
- Cymharir y gofrestr buddiannau yn erbyn cynlluniau dirprwyo ar gyfer cymeradwyo gwariant

-
- Mae'r Cyngor yn sgrinio cyn cyflogaeth drwy amrywiol wiriadau, e.e. CRB i leihau'r risg o gyflogi staff anonest ac anfoesegol.

-
- Mae gan y Cyngor bolisi gwrth-lwgrwobrwo a llygredd cyfoes ar waith sy'n cynnwys trefniadau diwydrwydd dyladwy.

-
- Mae'r Cyngor yn cadw cofrestr o anrhegion a lletygarwch a staff yn ymwybodol o'r angen i gofrestru unrhyw anrhegion a lletygarwch a dderbynnir.

Mae gan y Cyngor Gynllun Ymateb i Dwyll sy'n cynnwys:

- yn amlinellu'r broses ymchwilio i dwyll gyfan;
- yn diffinio'n glir rolau a chyfrifoldebau uwch reolwyr ac eraill sy'n ymwneud â'r broses ymchwilio;
- amlinellu gweithdrefnau ar gyfer sicrhau tystiolaeth a chynnal cyfweiliadau;
- yn nodi trefniadau ar gyfer delio â staff dan amheuaeth;
- cynnwys trefniadau ar gyfer pryd a sut, i gysylltu â'r heddlu;
- ymrwymo i ddilyn yr ystod lawn o sancsiynau – disgyblu, rheoleiddiol, sifil a throseddol;
- gwneud yn glir y bydd camau adfer yn cael eu cymryd mewn perthynas â phob colled twyll; a
- clarifies how lessons learned from frauds will be used to strengthen controls to prevent recurrence

- Mae'r Cyngor yn monitro bod honiadau o dwyll yn cael eu hasesu yn unol â'i Gynllun Ymateb i Dwyll.
- Mae'r Cyngor yn ceisio iawn, gan gynnwys adennill asedau ac arian a gollwyd i dwyll lle bo hynny'n bosibl

5. A yw'r rhai sy'n gweithio i'r Cyngor yn derbyn hyfforddiant ymwybyddiaeth o dwyll fel y bo'n briodol i'w rôl i gynyddu effeithiolrwydd sefydliadol wrth atal, canfod ac ymateb i dwyll?

- Mae'r Cyngor yn cynnwys risgiau o dwyll yn ei hyfforddiant sefydlu ar gyfer staff newydd
- Mae'r Cyngor yn sicrhau amllder priodol o hyfforddiant gloywi i'r holl staff ac aelodau etholedig/aelodau annibynnol.
- Cadarnheir effeithiolrwydd hyfforddiant gwrth-dwyll trwy brofi
- Mae hyfforddiant yn cael ei ddiweddarau i adlewyrchu risgiau/materion a thueddiadau sy'n dod i'r amlwg

6. A yw'r Cyngor yn rhoi cyhoeddusrwydd i achosion o dwyll a gafodd sylw llwyddiannus i ail-orfodi neges gadarn na fydd twyll yn cael ei oddef?

- Mae'r Cyngor yn rhoi cyhoeddusrwydd i dwyll profedig a'r camau a gymerwyd mewn ymateb i'r twyllau fel rhwystr
- Mae gan y Cyngor ymgyrchoedd cyhoeddusrwydd mewnol ac allanol i hyrwyddo gwaith gwrth-dwyll, ac mae'n sicrhau bod y dudalen we gwrth-dwyll yn cael ei diweddarau â gwybodaeth berthnasol a chyhoeddusrwydd
- Mae'r Cyngor yn ymgymryd â gwaith gwrth-dwyll rhagweithiol mewn ymgais i leihau'r tebygolrwydd y bydd twyll yn digwydd

Capasiti ac arbenigedd

7. . A oes gan y Cyngor ddigon o allu i sicrhau bod adnoddau effeithiol ar waith gwrth-dwyll, fel bod ymchwiliadau'n cael eu cynnal yn broffesiynol ac mewn modd sy'n arwain at sancsiynau llwyddiannus yn erbyn y tramgwyddwyr ac adfer colledion?

- Mae gan y Cyngor swyddog sydd â chyfrifoldeb dynodedig am wrth-dwyll sydd â chefnogaeth yr uwch dîm arweinyddiaeth a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
- Mae gan y Cyngor strwythur staffio gyda dynodiad clir a llinellau atebolrwydd clir a chyfathrebu mewnol da mewn perthynas â gwrth-dwyll
- Mae'r Cyngor yn buddsoddi mewn gwrth-dwyll ac yn prynu gwasanaethau os nad oes capasiti yn fewnol. Er enghraifft, trefniadau i gael mynediad at dimau ymchwilio i dwyll arbenigol, gan gynnwys: gwyliadwriaeth, fforensig cyfrifiadurol, adfer asedau, ymchwiliadau ariannol

8. A oes gan y Cyngor fynediad at staff gwrth-dwyll hyfforddedig sy'n bodloni safonau proffesiynol cydnabyddedig?

- Mae gan y Cyngor (neu mae ganddo fynediad at) arbenigwyr gwrth-dwyll cymwys, hyfforddedig ac achrededig i ymchwilio i amheuaeth o dwyll. Os yw'r gwaith hwn yn cael ei wneud gan dimau Archwilio Mewnol dylid hyfforddi'r timau hynny yn y maes hwn

Offer a data

9. A oes gan y Cyngor ymatebion gwrth-dwyll deinamig ac ystwyth sy'n cynyddu'r tebygolrwydd o gamau gorfodi llwyddiannus?

- Mae strategaeth gwrth-dwyll y Cyngor yn cynnwys dulliau rhagweithiol ac ymatebol
- Mae gan y sefydliad gynllun gwrth-dwyll blynyddol lle mae'r rhaglen waith yn gytbwys
- Mae tystiolaeth bod buddsoddiad y Cyngor mewn gwrth-dwyll yn seiliedig ar benderfyniad gwybodus sy'n deillio o asesiad risg o dwyll sy'n amlygu'r risgiau ac yna'n pennu'r adnoddau sydd eu hangen i fynd i'r afael â'r risgiau hyn.
- Mae tystiolaeth o gamau gweithredu yn cael eu cymryd yn gyflym os canfyddir nad yw rheolaethau mewnol yn perfformio cystal â'r bwriad. Er enghraifft, drwy archwiliad mewnol, archwilio allanol, Menter Twyll Genedlaethol (NFI)
- Lle mae twyll wedi digwydd, mae tystiolaeth o ddysgu ar ôl digwyddiadau lle mae sefydliad yn edrych ar sut digwyddodd y twyll a thueddiadau posibl i ddysgu o hyn a lleihau digwyddiadau yn y dyfodol.

10. A yw'r Cyngor yn ceisio ac yn croesawu cyfleoedd newydd i arloesi gyda dadansoddeg data i gryfhau atal a chanfod twyll?

- Mae'r Cyngor yn defnyddio paru data, sy'n cynnwys cymharu setiau o ddata o fewn neu ar draws sefydliadau, i dynnu sylw at anghysondebau y gellir eu defnyddio i helpu i atal a chanfod twyll.
  - Ceisio gwneud y mwyaf o waith y National Fraud Initiative (NFI)
  - Cyfleoedd eraill y tu hwnt i NFI
- Pan nodwyd achosion o dwyll, mae'r gwendidau y tu ôl i'r twyll hyn yn cael eu bwydo'n ôl i adrannau i systemau profi twyll.

Cydweithio

11. A yw'r Cyngor yn gweithio gyda sefydliadau eraill o dan Ddeddf yr Economi Ddigidol ac yn defnyddio datblygiadau mewn dadansoddi data, i rannu data a gwybodaeth i helpu i ddod o hyd i dwyll a'i frwydro?

- Mae strategaeth gwrth-dwyll y Cyngor yn cynnwys partneriaethau cydweithio â sefydliadau eraill i reoli risgiau lle bo hynny'n briodol.
- Mae gan y Cyngor brotocolau ar waith i hwyluso cyd-weithio a rhannu gwybodaeth â chyrff allanol e.e. memorandwm cyd-ddealltwriaeth sy'n nodi'r trefniadau ar gyfer rhannu data
- Mae tystiolaeth bod y sefydliad yn cymhwyso'r dysgu drwy gydweithio i helpu i lywio asesiadau risg
- Cydweithio NFI

Adroddu a chraffu

12. A yw'r Cyngor yn casglu gwybodaeth am golledion ac adferiadau a rhannu gwybodaeth twyll gyda sefydliadau'r sector cyhoeddus i sefydlu darlun cenedlaethol mwy cywir, cryfhau rheolaethau, a

- Mae'r Cyngor yn cadw cofnod o golledion twyll ac adferiadau.
- Mae gan y Cyngor fethodoleg benodol i sicrhau y gellir amcangyfrif colledion o dwyll yn gyson a chefnogi asesiad risg mwy cywir
- Mae'r Cyngor wedi gosod amcanion a thargedau ar gyfer gwaith gwrth-dwyll ac yn monitro perfformiad

gwella monitro a chefnogi
gweithredu wedi'i dargedu?

13.A yw Pwyllgorau
Llywodraethu ac Archwilio'r
Cyngor (GAC) yn
ymgysylltu'n llawn â gwrth-
dwyll, gan ddarparu
cefnogaeth a
chyfarwyddyd, monitro a
dwyn swyddogion i gyfrif?

- Mae'r GAC yn cymryd rhan weithredol mewn gwrth-dwyll ac yn deall amgylchedd rheoli'r Cyngor a risgiau gan gynnwys risgiau twyll.
- Mae'r GAC yn derbyn gwybodaeth am lwyth achosion twyll a chynnydd yn rheolaidd (o leiaf ddwywaith y flwyddyn)
- Mae gwaith y tîm gwrth-dwyll yn cael ei adolygu gan GAC i sicrhau bod ei berfformiad yn bodloni gofynion / safonau ansawdd

Archwilio Cymru
1 Cwr y Ddinas
Caerdydd CF10 4BZ

Ffôn: 029 2032 0500
Ffacs: 029 2032 0600
Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan www.archwilio.cymru

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.
Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.